

L a t w e e f c h u . N w i s e s .

Nr. 30. Zettortdeenâ 26. Subli 1851.

Saunas un wezäs sinnaš.

Schi pawassarâ, kad tas faufais aukstais wehisch puhte, un tu mihtais semmes-kohpejs redseji, ka tawi rudsiſchi plahnaki palikke un ſahlite ne ko augt ne ſteidsahs, un taweem loh-pineem ne ka wairs ehst ne bij, buhſi beš bih-beleš un dseefmu-grahmataš ir to grah-matu lahgeem rohkâ nehmiš, kurrei tas wirſa-ralſts ar leeleem ſarkaneem bohſtabeem: „Saiſa-grahmata uš to gaddu 1851“ — gribbeđams redseht, woi tad drihš jel leetus lihš. Tanni labbi eestattijeeš tu arri warr buht eeraudſiji uš parihtu ka ſtahn rakſtihtš: „Daudš leetus.“ Tu nu itt luſtigi arri to parihtu gaidiji, un ta deena arri atnahze, ka iſſalkuſham brohkaste, bet kâ? Ar itt ſiltu ſauſu gaiſu — un leetus ne ka! Nu tu warr buht itt duſniğı ſaziji: „Kalenders ſtaidri krahpneekš, buhš uš ſchoghju jaleek, lai labbi iſliht.“

Tâpat arri buhš bijiš pehz leeldeenas. Kad jaw sneegš ſenn nogahje un ſauſš aukſts wehisch puhte un nakſš ſalnaš daudš bija, tu warr buht arri buhſi labbi dſilli eestattijeeš kalenderi eekſhâ, un kad tu laſſiji: „Ittin ſiltš un mihtigi laiſš,“ tad tu dohmaji: tas irr labbi! Zitiš no temim to dſirdejiš warr buht jaw kaſchoku iſgehrbiš, ušwelkaš tai deenâ weeglaš waffaraš-drehbeš; jo tik jaw kalenders rakſta, ka ſiltš buhſchoht. Bet ne ka. Wihtam ar tahm weeglahm drehbehm laiſš ka ſohbi ween klabb tai deenâ, kad bija rakſtihtš: „Ittin mihtigi ſiltš laiſš.“ Kalabbad? Salabbad, ka to deenu aukſts leekš wehisch puhte.

Bet kad nu tu dohma ſirnuš, linnuš jeb meeſchuš ſahht ſeht; jeb pawaklaraš Leepaja ar linnu-ſehklahm iſbraukt, un tadeht gribbi redseht woi wezš jeb jaunš mehneš ſpihd, ſauſe pulkſtenš aſtonoš jeb puš aſtonoš no-eet,

tad tu atkal ſawu kalenderu rohkâ nemmi, un kad tu jaw laſſi: „Mehneš ſpihd nakſti,“ tew ne waijaga eet ſtattiteeš laukâ, woi tad arri iſhti ſpihddehš, bet tu brauz drohſchi uš piſſatu. Seb kad tu laſſi: „Mehneš ſpihd wakkara,“ tew ne waijag wehja-lukturi aišdedſinaht uš riju un laidaru eedamam; jo kalendera-rakſtitaja kungš rakſta ka ſpihd, un to tu warri tizzeht, drohſchaki tizzeht, ka ar to gaiſanojehgſhanu. — „Nu ka tad tas nahſ,“ tu warr buht jautafi, „Ka tee kalendera-taiſtitaji ir to leetu un ſauleš-gaiſu ne ſpehj tâ notrah-piht, kâ to ſauleš-un mehneš-lehſchânu un ſpihdſchânu?“ Eš tew nu atbildu tâ: „Tas ſtiptraiš Deewš ne lai j wiſſuš wiſſa dar-buš tam wahjam zilwekam iſbibbinahht, kaš tik wiſſa warrâ ſtahn.“ ſauleš lehſchâna un no-eekſhâna, mehneſchâ-ſtarpas un aptumſchoſchânaš warr gan tee dabbaš-prahntneeki un kalendera-rakſtitaji iſrehklinahht un uš mattu noteikt, ka irr ko pabrihniteeš; bet gaiſu noteikt, taš ne buht ne ſtahn wiſſanu, bet tik ween Deewa ſpehlâ.

Ta ſauleš aptumſchoſchâna, kaš 16tâ Subli bijuſe, tawahm azzim irr apleezinajuſi un ſtaidri parahbijuſe, ka ta ne eſſoht ne kaħda aplama wal-loda, bet itt pateeſi augſta un teizama gudriba, ko tee dabbaš Prattigee kungi par ſemmes un dabbaš leetahm mahza un rakſta. Ne eſſi tadeht pahrgudriš, netizziğıš un ne turreeš wairs tik ſtiptri pee wezzahm mahau leetahm.

No Londoneš piſſata Galantê rakſta, ka ta ſauleš-aptumſchoſchâna, kaš tanni 16tâ Subli f. g. bija redſama, taħda ne eſſoht bijuſe, kaħda jaw preekſch 149 gaddeem tai paſchâ deenas dahtumâ tappuſe redſeta, prohiti tai 1702trâ gaddâ tai 28tâ Subli (pehz jauna kalendera, taš irr pehz muſſu tai 16tâ Subli). Un ſchi ſauleš aptumſchoſchâna eſſoht taħda

leela un bailiga tab bijuse, ka sirgi effoht apstahjuschees juhguš wilkdami, swaigsnes bijuschaš redsamas, putni itt bailigi sawas ligšdas meklejuschi*) un wišši lohpi un šwehri kà no kašdas semmes trihžefchanas baidijuschees.

Kad nu tu, mihtaiš semneek, tizzi un arri jaw reifehm redsejis ka kalendera rakštitaji špehji faules un mehneš aptumšhofchanas un lehšfchanas tà us minuti aprehlinahť un noteikt til labbi, ka mums irr jatizz, kad mums stahšta un rakšta, ka Kalenderu swaigsnu-prahťneeks Hindš ne fenn atkal jaunu — to 14to gahju-swaigsni Cirenī nofauktu (tas irr: meers) pee debbes-welwes atraddiš, un zits Sprantschu gudribas- un swaigsnu-prahťneeks ar kihkiseeri noštattiješ, ka mehneš šadillis un tam tadeht leeli zaurumi effoht, kaš arween wehlleelaki tohpohť, **) un Berlihes swaigsnu-luhketaji tai 20tā Janwar f. g. pamannijuschi, ka daudš swaigsnes tai brihđi kustejuschaš, un — kalabbad tad tu ne grihbi arri tizzeht un klaufiht gudrus kunguš un mahžitus wihruš, kaš tewim labbus padohmuš un derrigas mahžibas dohd; jo til jaw tee wihri to leetu, ko tew mahžiš, tapat škadri un labbi šinnahš, kà swaigsnu-prahťneeki šinn tewim no mehneš un faules lehšfchanas un aptumšhofchanas stahštiht un us mattu noteikt. — Ne atmett tadeht labbus padohmuš, kad tawš zeeniš kungš tewi pamahža un tewim stahšta us 4tri jeb wairak lauķeem tawu druwu eedallihť, lai weeglaka apštrahđaschana un wairak lohpu-ehdama buhtu. Ne laidi mahžibas par galwu, kad tawš mahžitajš tewim teiz un tewi mudina behrnuš šohlà laišt, lai tee gudraki un deewabihjigaki tohp, kaš usaugušchi Deewam un zilweķeem tad derrehs, un — kauj šohlmeisterim šohlà tawuš behrnuš tà mahžiht un audseht, kà tas to proht un šinn labbu effam, un ne darri ar taweem padohmeem un leekahm

*) Je pee mums Felgawà zahlī dahršà usleħje us šohku sarreem un taiššjahš eet gulleht, bet ne žil ilgi, tad atkal noleħje semmē. — 3.

**) Wuš tas mehneš jalahpa, lai leelakš ne tohp; bet ar to? — To eš ne šinnu.

išrunnahm tam dullu galwu; jo til jaw tawuš wehl mulkus behrnuš mahžoht tam galwa deesgan tohp šadausita.

Ne teiz arri, kad jaunāš un tewim wehl ne pašihštamāš leetas gudri wihri mahža: „Zahš irr blehnaš, kaš warr peħž tahm išdarriht?!“ Nebba teem mahžoht pašcheem kaħđš labbumš atlezž — neka! — bet til grihbedami tewim kà wehl mulkišham un ne-išprattigam palihđseht, un tewi pee gudribas un leelakas atšihšchanas wešt. Ka tee gudri kalendera rakštitaja kungi proht to faules un mehneš lehšfchanu un noešchanu un wiššas aptumšhofchanas, woi tahš irr leelas jeb mašas, kaš no mums tahlumā pee debbes-welwes noteek — ko tak tu un eš, mehš abbi šohpā ne prohtam — tà us mattu noteikt, kalabbad tad tee tewim arri ne špehs dašchas un daudš leetas, bet kaš tak wiššas wiršš semmes noteek, wiršš ka tu pašt štaiga un redseht warri, rikťigi un gruntigi išstahštiht un tewim labbaš mahžibas peemest, kaš naw nulle no semmes išraktas jeb no gaiša grahbtas, bet wiššas peedšihwotas un išprohwetas kà gehgerim raibaiš putnu-funš.

E. J. S.

Šaules aptumšhofchana.

Pirmdeenā, tanni 16tā Žuhli no rihta gan bija debbes apmahkusi, bet peħž puššdeenāš tà noškaidrejahš, kà mehš to Kalenderi eesihmetu faules aptumšhofchanu us štundu un minuti, kà bija rakštihtš, warrejam redseht un lihđš pat gallam apluhkoht. *) Tas mehneš no wakkara puššes faules mallai šahķe preekšhā eet, un kad ta pašhā widdū faules lohđei bija, tad no faules augšchas mallas tikķai kaħda pušš tulla bija redšama. (Prohti, kad to faules lohđi us 12 dakti, jeb 12 tulli eekšch dohmahm rehlinatu.) Tas debbes šillumš tai brihđi ittin patumšch palikke, tà kà gandrihš dohmajam swaigsnes redseht; un lauķā wiššas

*) Pee mums Felgawà bij apmahžeš šaiš un mehš eesahkumu un beigumu gan labbi dabdujam redseht, bet to pilnigu aptumšhofchanu ne žil un itt mašu brihtinu redsejam. — 4.

mallas dseltenas, kà wakkara krehflà buhtu, rahdijahs, ehkàs ittin tumfchi fakti bija, ka ne pee lohga ne warreja redseht ne lassihht nei rakstihht, neds arri zittu kahdu smalku darbu darriht. Mehš zaur glahsu, ko us swezzi apkuhpinajam, drohschi us fauli stattijamees *) un redsejam, ka tas mehnes kà leela melna rippa faulei preefschà aigahje, lamehr zauri us rihta puffi isgahje no faules, un no schi brihscha par jaunu mehnesi tohp faukts, kas ta patte wezza mehnes lohde irr, bet tiklai no jauna fawu no faules dabbutu spohschumu mums spihdeht dohd.

È nu gan warreja redseht, ka muhsu semmes lohde lihds ar mehnesi greefschahs un faule stahw: jo semmes-lohdes wakkara malla us angfchu zekahs prett rihta puffi greefsdamees un ar to lihdsà tahs mahkonas un tas apfahrteja is gais deewsfinn zil tahli no semmes greefschahs, ka mehš to ne manniht ne mannam; kad wakkaròs gais un padebbeschi kluffi stahw, tad dohmajam ka ta semme arri kluffu un meerigi stahwetu. — Bet tas tà newa wifs, ta eet tschakli fawu no Deewa tai noliktu zeku, jo ta par gaddu tahlu tahlu rinki apfahrt faules eedama mums tohs 4 gadda laikus eedalla, un us 24 stundahm apfahrt sewi paschu greefsdamees mums deenas un naktis taifa. Tapehz ne brihnijees wifs un ne falki: neeki! So kad neeki buhtu, kà tad warretu tee gudri swaigsnu prattigi to aprehknaht, kad faule un mehnes tumfchòs, kad daschas swaigsnes lehls un noees, un dauds zittas sinnas pee debbes, ko muhsu galwina ne warr fanemt, kad ir jo no tam stahstitu. So ta Kunga muhsu Deewa darbi irr tohti leeli, un tee tohp melleti no wisseem, kam pee teem irr patifschana.

M. B.

*) Mehš us galbu nolikkam blohdu ar uhdeni, un nu schinni blohdà to faules maitaschanu itt fraidri warrijam redseht.

S-3.

Bihbele leela manta.

Pagahjuschu gaddu beidscht Englenderu semmè tas notikke, ko patlabban stahstisim.

Dsihwoja tur kahdà semmes-stuhri wihrs ar mihkeem fawejeem dikti gruhti us preefschu wilkdamees, jo zaur daschahm nelaimehm winsch bij krittis tai dsikkakà nabbadsibà. Bet kad nu winsch nomirre, tad tai nabbagai atraiknei jo gruhti klahjahs, jo tai palikke neween behrni kas ja-usturr', bet wehl labba teefa parradu, ko waijadseja lihdsinaht. Un kad nu tai naudas ne mas ne bija, tad to masu mantinu, kas tai wehl bij', teefa pahrdewe uhtrupe.

Sirds tai nabbagai atraiknei gribbeja plihst, redsoht, ka weenu gabbalu mantas pehz ohtra pahrdewe un ne ko ne warreja pretti runnaht. Bet nu arri to wezzu bihbeli, kas jau no tehwu-tehwu laikeem winnu mahjas-manta bija, arri to zehle pizzejeem preefschà. Nu winna wairs ne warreja faturretees, bet elfodama kritte teefas-kungam klacht un luhdsahs: „To bihbeli jel, luhdsami, man atstahjeet!“ Bet, likkumu deht winnu ne warreja schelohht un ta bihbele tikke isfohlita. Pirzeji to apstattija no wiffahm puffedem un spreede, zil buhschoht wehrte. Utraikne nabbadsite gribbedama tomehr kahdu peemianu no tahs bihbeles paturrecht, gahje klacht un nogreese to banti, ar ko audekta gabbals bija apseets ap to ahdas wahlu, lai schis ilgati pataupitohs. Bet, lihds ar to banti arri tas audekta gabbals palikke winnas rohka un — brihnum! — ais ta audekta atraddahs diwas fadselstejshas papihra lappinas, kas bij' krohna naudas-grahmatas, katra 3500 dahlderus wehrte. Us to weenu lappinu ohtra puffi bij' no winnas mahtes rohkas tà usrakstihhts: „Behdu deenà lai tew tee swehti raksti irr par patwehrumu.“ Us to ohtru atkal no tehwa rohkas rakstihhts tà: „Ta debbes-Tehwa aufis ne kad naw aishahstas.“ — È nu us reis bij' uhtrupe un wiffas behdas pagallam un atraikne gawiledama un Deewu flawedama nesse fawu mihlu bihbeli atkal us mahjahm lihds ar teem 7000 dahldereem, ko tas Kungs tik brihnischki paschà leelakaja behdu brihdi winnai bij' dahwinajis.

Melle, lassitajs mihtais, ikdeen' fawâ bih-
 belê pehz tahm mantahm, fo neds lohdi neds
 ruhfa maita un fo sagli ne warr nosagt; un
 fchi manta, fo tu tē atraddisi, buhs tahda,
 fo warrefi lihds nemt fawa muhschiga Zehwa
 mahjâ, — jo kad wissu zittu mantu laiziga
 nahwe tew laupihš un atdohš sweschahm roh-
 lahnm, tad fchi tomehr tew paliks. Schahdu
 mantu atrast lai Deewš palihds tew un man.
 U. L.

Dohmas pehz lihgawinas.

1.
Kur buhtu tahda meitina,
fo mihleht warretu? —
Kam irraid fšaidra fšisnina,
fo labpraht mellestu!
2.
Kur buhtu tahda wijolihht,
kas fšaisa augumâ?
Kur buhtu tahda meitenihht,
kas seed jaw tikkumâ?
3.
Kaut sinnatu to dahrsinu,
kur tahda rohšihht seed;
Es preezigš zeltu kahjiniu,
un dohtohš prohjam eet.
4.
Es steigdamees tur no-eetu
un lehnam peeshtohš;
un labbi to apluhkotu,
un tuhdat wehletohš.
5.
Tad preezigi to nopluhktu
us mahjahm nemtu lihds,
un laimes-mahhti flawetu:
„Alf, jaukais laimes brihds!!“

6.
Zuhs, swaigsnites, moi ne dširdeet
Scho mannu wehleschan'?
Zuhs, mahkonas, jel pastahsteet
Kur tahdu melleht gan?

7.
Jaw daschu sohli staigajis
Zaur puffu-paleiju,
un daschu brihdi mellejis
Par rohšchu-dahrsinu;

8.
Bet wehl ne esnu atraddis
fo jauku rohšiti,
lihds schim wehl welti mellejis
Es fawu meiteni.

9.
Woi Kursemmê fa ne buhtu
Pehz mannu prahjiniu?
Kâ zittâ walsê nokluhtu
fo laikam ne sinnu?!

10.
Taf tizgu! weena puffite
Preefsch man seed kohschumâ
Schê Zehwu-semmes dahrsitê;
Bet kur? — naw sinnama!

11.
fo behdatees! Wehl mellešchu
Scho mantu dahrgaku,
Warr buht fa weenreis atraschu
Pehz prahta mihtaku.

12.
Zif preezigš buhtu usgahjis
fo rohšihht ihstenu!
Zif lainigš kluhtu atraddis
Sew' draufsen' derrigu! — ? —

13.
Tad wissas fehraš pahrwehrstošs
Eeksch preek' un laimibas,
un jaukais brihdis atsteigtošs
Tahš ihstas mihslibas!!

E. J. S.

S i n n a.

Paldeewš miht. D... no D. par juhsu dšeesnahm. Tahš gan irr baggatas dahwanas, bet gaidu wehl
 fo weenu lestu, fo juhs mums fo hlijusch. — Mihtais E. J. S. no G. ne launojeetees fa juhsu jaunas un
 wezzas sinnas par daudš wezzas palikkuschas. Mannim usnahze jaunš un leels darbs, un zaur fcho mannim
 fchi leeta irr missejusees. — Mihtais H... no K. paldeewš par juhsu sannahm. Pazeeschatees wehl mihtligi. —
 Zeenigš mahz. W—e. Kad juhsu teizama grahmata pee mums atnahze, tad tee wihtri fawu zeltu jaw bija aie-
 gahjuschi. Runnaht mehš ar teem gan effam runnajusch, bet tee wihtri paschi ne sijnaja, kas juhsu padohms
 effoht. Mannim irr lohti schehl, fa es ne warrejis juhsu luhgšchanu isbarriht. — Mihtais M. B... juhsu
 dšeesminas mehš ar pateizidu fanehmusch. — 3.

Brihw drikkelt: No juhrmallos-gubernias augstas waldischanas puffes: Kollegientath v. Braunschweig. Jenser.
 No. 250.